

Del 8 Skoen trykker

Status quo i skoindustrien: behov for åpenhet og samarbeid

Rapporten «Trampling Workers Rights Underfoot», utarbeidet av Change Your Shoes og Fair Action, gjenspeiler et økende fokus på skoindustriens samfunnsansvar og etisk handel. Hensikten med rapporten er å oppmuntre til forbedring gjennom å peke på utfordringer og muligheter.

Rapporten gir et bilde av skoindustriens ståsted, og tilbyr forbrukerne en indikasjon på de ulike virksomhetenes innsats for å forbedre arbeidsforhold i egne leverandørkjeder. Rapportens utvalg består av 23 europeiske skokjeder, deriblant Ecco, Ara, Birkenstock, Rieker, Gabor, Geox, Clarks, Adidas og Euro Sko, hvor sistnevnte er et av medlemmene i Initiativ for etisk handel (IEH). Hensikten var å fange et bredt spekter av skobransjen, men bare 12 av bedriftene valgte å svare på undersøkelsen, og bare 9 av bedriftene har publisert bærekraftsrapporter, noe som er verdt å ha i bakhodet før man generaliserer for mye. Den svake responsen er samtidig en klar indikasjon på manglende åpenhet. En sentral del av medlemsforpliktelsene i IEH er nettopp åpenhet, gjennom årlige og offentlig tilgjengelige rapporter på virksomhetenes mål, aktiviteter, fremdrift og resultater i arbeidet med etisk handel. Åpenhet vekker tillitt, det forplikter, og det er en forutsetning for reelle forbedringer. Men for å være åpen, trengs kunnskap, og her er det betydelig rom for forbedringer.

Miljø- og arbeidsforhold? Ja takk, begge deler!

I likhet med IEH, er det arbeidsrettigheter som står øverst på prioritetslisten til Change Your Shoes (CYS). I rapporten fremstår skokjedene som miljøbevisste og varsomme for farlige stoffer. Det er selv sagt positivt, men SYS er bekymret for at hovedfokuset på miljø og forbrukere bidrar til å overskygge andre

forhold som krenker arbeidernes rettigheter. I en tidligere SKO-artikkel skrev Kristin Rosnes Holte, rådgiver i IEH, om EUs forbud mot seksverdig krom, som er det farligste krommet. Det var et steg i riktig retning for deg og meg, men hva med arbeiderne? I følge rapporten er det for lite fokus på de faktiske produksjonsområdene, hvor man ofte finner de mest fremtredende bruddene på arbeids- og menneskerettigheter. Hvordan er lønnsforholdene? Er det ekstrem bruk av overtid? Finnes det fagforeninger og mulighet for kollektive forhandlinger? Er arbeidernes helse og sikkerhet ivarettatt? Dette er viktige forhold som bør inngå i bedriftens retningslinjer og aktsomhetsvurdering. Rapporten peker på manglende prosesser og intern praksis for å identifisere potensielle og faktiske brudd på menneskerettigheter. De fleste selskaper hviler på undersøkelser som skal forsikre at de overholder sosiale standarder, men erfaringer fra tekstilindustrien viser at dette ikke er tilstrekkelig for å avdekke den helhetlige tilstanden i fabrikkene. Bare noen få bedrifter viste tegn til at undersøkelser var knyttet til virksomhetens praksis, deriblant innkjøpspraksis. Aktsomhetsvurdering med hensyn til menneskerettigheter er en pågående prosess som må inkorporeres i alle deler av virksomheten. Her er det positivt at Euro Sko fremstår som åpen og bevisst på egne utfordringer, med omfattende kartlegging i leverandørkjeden, og med vilje til forbedring.

Det krever kompetanse, samarbeid og en rettferdig ansvarsfordeling

I henhold til FN's veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter, er bedrifter ansvarlige for å utvise aktsomhet med hensyn til menneskerettigheter gjennom hele leverandørkjeden. Dette ansvaret er delt mellom det private og offentlige. Globale leverandørkjeder preges ofte av manglende eller utilstrekkelige retningslinjer, men næringslivet har like fullt et ansvar for å ta hensyn til menneskerettigheter, og de skal ikke utnytte lokaliseringsfortrinn av en slik karakter. Dette er rapportens utgangspunkt, og det gjenspeiler kjernen i IEH og våre medlemmers arbeid. Skoindustriens respons og dokumentasjon tilsier at dette ansvaret ikke tilfredsstilles, og at arbeidet med etisk handel varierer betydelig mellom de ulike virksomhetene. Change Your Shoes ønsker å oppmuntre skobransjen til å ta lærdom av hverandre, til å lukke gapet og samarbeide om etisk handel. Industrien kan ikke holde seg utenfor denne prosessen, men må følge i tråd med samfunnsendringer og konsumenters økte bevissthet og krav om bærekraftige produkter. Det er ikke et nullsumspill, men et vinnvinn samarbeid. IEHs arbeid hviler på forutsetningen om at handel fremmer utvikling hvis og når arbeiderne har anstendige arbeidsvilkår og miljøskader blir minimert i hele produksjonsprosessen.

Ole Halvorsen
Initiativ for etisk handel (IEH)